

≡ Eesti
≡ Kontsert

KONTSERT-VESTLUSRING

Eduard Oja autoriõhtu

admirals

Eesti Kontserdi hooaja peatoetaja

admirals.group

Admirals Group AS

R 4. OKTOOBER 2024 17.00 Heino Elleri muusikakooli Tubina saal

Eduard Oja autoriõhtu

Karmen Puis sopran

Karl Jõgi viiul

Indrek Leivategija tšello

Joonatan Jürgenson klaver

Katrin Aller ettekanne

Festival „TubIN“ jätkab eesti ühe eredama ja salapärasema helilooja Eduard Oja loomingu mõtestamist. Tundmatuid seiku Oja eluloost ja helilooja tänast tähendust avab Katrin Aller.

Eduard Oja (1905–1950)

„Ajatrilooogia“ (1934) tšellole ja klaverile ~6'

I „Elu“

II „Ilgavik“

III „Tänapäev“

Laulud:

„Kaks pilvekest“ (1937, Rudolf Hansson)

„Viimne laul“ (1935, Juhan Liiv)

„Meri“ (1935, Juhan Liiv)

„Ei näe enam“ (1933, Juhan Liiv)

„Eesti tants“ nr 2 (1939) viiulile ja klaverile ~3'

„Aeliita süit“ (1932) viiulile ja klaverile ~8'

I „Iidne laul“

II „Magri haud“

III „Magatsitlite tants“

„Sugestioonid“ (1929–1931) klaverile ~8'

I „Ilgatus“

II „Kaebed“

III „Kurbus“

IV „Surm“ (Toonela varjud)

Sopranikvartett „Talveõine“ sopranile, viiulile, tšellole klaverile (sõnad Jaan Kärner, 1930) ~6'

Eduard Oja (1905–1950) oli Eduard Tubina kõrval teine Heino Elleri Tartu heliloomingu koolkonna silmapaiste esindaja. Oja sündis Tartumaal Palupõhja metsavahi pojana. Ta õppis 1919–1924 Tartu õpetajate seminaris ja 1925–1932 Tartu kõrgemas muusikakoolis; viimasesse astus ta esiti viiuli erialale, seejärel läks üle kompositsiooni. Pärast seminari lõpetamist töötas ta mitmel pool muusikaõpetajana (Pangodis, Tamsal, Elvas) ja oli sel alal vägagi hinnatud. Samuti alustas ta juba neil aastail edukat tegevust kooridirigendina (Pangodi mees- ja segakoor, Elva segakoor, Tartu Naislaulu Seltsi koor, Tartu Haridusseltsi Edu koor). Mitmekülgset andeka inimesena oli ta 1934–1938 Postimehe muusikaarvustaja. Nende tegevuste kõrval valmis Ojal hulk põneva helikeelega töid – tema loominguline kõrge oli 1930. aastad. Aare Tool on kirjutanud: „Oja tee oli paljuski tavapärase „arenguromaani“ vastand. Tema loomingulisel kujunemisel justkui ei olekski olnud otsingute perioodi ega õpilasteoseid või ei ole vähemalt selle kirjalikud tunnistused säilinud. 1920. aastate lõpul ja 1930. aastate esimesel poolel loodud uurides tekib mulje, nagu oleks ta asunud muusikaareenile juba täielikult väljakujunenuna ja vallandanud korraga kogu endas peituvat potentsiaali.“ (Muusika, 2015/3)

Kahjuks ei olnud Ojal seesugust stabiilset iseloomu ja järjekindlust, mis andis läbi elu jõudu ja töötahet Tubinale. Tema meel oli tundlik ja heitlik (millega ei osatud toona ilmselt ka veel suurt midagi peale hakata) ning juba 1930. aastate II poolel probleemidesse sattudes, veelgi enam aga nõukogude võimu tulles ja sõja aastail, ta murdus ja põles enneaegu läbi.

Eduard Oja looming ei ole mahukas ning on mitmetest asjaoludest tulenevalt ebaühtlane, kuid parim osa säilinust on väga omapärane ja väärtuslik, fantaasiarikas, kõlade ja värvide poolest leidlik. Heino Eller on 1939. aastal öelnud: „Tartlaste muusika on kuidagi intiimsem, endasse süvenenum, finesse otsisklev. Tallinlased seevastu kalduvad bravuursusele, dramaatilisele, jõulisusele. On ju Tartu vaiksem, rahulik, omaette olesklevam, Tallinnas aga seevastu käib elu suurlinlikumalt. [---] Hindan Tubina talenti väga kõrgelt. Temal on leidlikkust ja ka oskust, tema kontrapunktilised arendused pakuvad vahel otse üllatusi. Tal on juurdleja ja otsija vaim, tema juures on iga detail põhjalikult läbi tuntud. [---] [Eduard Oja] on rahutu hing, tema elu on lakkamatu põlemine. Vahel olen koguni kartnud, et ta liiga kiiresti põleb. Ometi on ta väga andekas ja ka produktiivne. Kahju, et ta majanduslikust hääolust ise

nii vähe hoolib. Sellega seoses olevad raskused vajutavad aga ka loomingule oma pitseri. Hindan eriti kõrgelt tema suurepärast vormitunnet ja fantaasiat.“ („Heino Eller oma aja peeglis“, lk 197–198)

Oja loomingu kese on üks kõige intiimsemaid žanre – **soololaul** –, mida ta lõi valdavalt 1930. aastatel. Oja laulud on sageli äärmuseni dramaatilised, teisel valulikul, ülimalt intiimsed ja subjektiivsed miniatuurid, samas arendatud ja suurte kontrastidega. Sageli on väga põnev klaveripartii – need on tehniliselt keerulised, kohati lausa rahmaninovliku faktuuriga, samas toredate kõlaliste leidudega ja väga fantaasiarikkad. Oja laulud on ka hästi meloodilised. Heino Eller on märkinud: „Ojal on suurepärase anne vokaalse muusika kirjutamiseks, minul see puudub. Mulle on lähedasem sümfooniline muusika, aga Oja hing laulab.“ (CD „Eduard Oja. Põhjamaa lapsed. Soololaule“) Talle oli lähedane poeet samuti hästi hapra hingega looja Juhan Liiv, kelle luulet ta on suure seesmise kaasaelamisega muusikasse valanud. Nt Liivi tekstile kirjutatud „Ei näe enam“ (1933) on ülimalt pingestatud laul, mille sarnast teist eesti muusikast kergesti ei leiagi, eriti varasemast ajast.

Omapärane helitöö Oja vokaalloomingus on sopranikvartett „**Talveöine**“, mis torkab silma juba ainuüksi ebahariliku koosseisu poolest. See kuulub Oja varasema

loome hulka (1929/1930) ja on kirjutatud samuti Elvas elanud luuletaja Jaan Kärneri tekstile. Romantilises väljenduslaadis teoses on tähelepanu looduselamuse kirjeldusel, kuulaja märkab ka kaunist ja kujundlikku meloodiat ning väga arendatud klaveripartiid. Sopranikvarteti töid esiettekandele Lydia Patrason (sopran), Olav Roots (klaver), Boris Muršak (viul), Mendel Slatkin (tšello) 11. mail 1930 Vanemuises korraldatud Heino Elleri õpilaste kontserdil, mis oli esimene omataoline eesti muusikas.

Eesti tants nr 2 viiulile ja klaverile (1939) on Eduard Oja loomingus vähetuntud teos, mis sündis kõrvuti tema ooperiga „Lunastatud vanne“. Pala on säilinud käsikirja kujul ning selle oletatav esiettekanne leidis aset 8. augustil 1946 viiuldaja Herbert Laane osalusel.

„**Sugestioonid**“ (1929–1931) on varasest loomest pärit klaveritsükkel, kirjutatud veel õpingute ajal Tartu muusikakoolis. Käsikirjas on prantsuskeelne pealkiri „Suggestions“ ja alapealkiri „Les pensees tristes“ (pr 'kurvad mõtted'). Need on – arvestades autori iga sellel ajal – väga erilised, intiimsed palad, peegeldades ehedalt Oja habrast loomust ja valulikku maailmatunnetust.

„**Aeliita süit**“ (1932) viiulile ja klaverile on kirjutatud Aleksei Tolstoi ulmeromaani „Aeliita“ ainetel ja on esimene kosmoseteemaline teos eesti muusikas. 1930. aastate algul

oli Oja tutvunud Tartus elanud vene kunstniku Viktor Andrejeviga, kes tundis huvi fantastiliste süžeede vastu ja oli teinud süngevõitu graafilisi pilte pealkirjaga „Apokalüpsis“. Need jätsid Ojale sügava mulje ja ajendasid kirjutama kõnealust teost. Aleksei Tolstoi ulmeromaan „Aeliita“ valmis 1922 ja ilmus eesti keeles juba 1930. aastal Alfred Kurlentsi tõlkes. Romaani sisust: Nõukogude insener Mstislav Sergejevits Loss valmistab Peterburis oma kuuris Marsile lennuks munakujulise raketi, mille liikumapanevaks jõuks on kütuse asemel mootorisse juhitud erilise jõuga lõhkeaine. Ajalehes avaldatud kuulutuse peale avaldab temaga soovi kaasa sõita endine sõjaväelane ja revolutsionäär Aleksei Ivanovitš Gussev. Marsile lennatakse peaaegu valguskiirusel ja esimesed olevused, keda nad seal kohtavad, on fantastilised, linnu moodi olevused magatsitlid. Marsilt avastavad nad kõrgelt arenenud tsivilisatsiooni. Marslaste valitsejad on iidse Atlantise elanike järeltulijad, kes lendasid punasele planeedile 20 000 aastat tagasi. Marslaste juht Tuskub majutab mehed hoonesse taevassinises metsasalus, kus tulnukaid hakkab õpetama tema tütar Aeliita; marsi keele õpivad Loss ja Gusev ära seitsme päevaga. Aeliita räägib neile loo Marsist, mille algsed elanikud orjastati Maalt tulnute poolt. Loss ja Aeliita armuvad ning Aeliita tunneb endas salapärasest kutset lennata tagasi Maale, kust tema esivanemad olid

kunagi põgenenud. Aeliita laulab Lossile oma unistuste laulu („lidne laul“). Gusev arvab, et kuna nemad on nõukogude inimestena esimesena Marsil, siis peaksid marslased soovima astuda Vene Föderatiivse Vabariigi koosseisu ning tegema dokumentaalse avalduse. Kui seda rahulikult teel ei korraldata, tuleb alustada revolutsiooniga. Kohalike tööliste juhi ja Tuskubi vahel algabki vastasseis ning tööliste ja armee vahel puhkevad lahingud. Lahingutega liitub Gusev, kellel on Maalt kaasa võetud oma relvastus. Võitluse käigus satutakse maa-alustesse labürintidesse, kus on tööliste linnad. Seal on ka kuninganna Magri haud. Revolutsioon aga ei õnnestu ning Tuskub käsib Maalt tulnud tappa. Loss soovib Aeliitat Maale kaasa võtta, kuid isa röövib neiu. Neli kuud Marsil viibinud ränduritel õnnestub lõpuks põgeneda Tuskubi armee jälitamise eest ja naasta raketiga Maale, kus on vahepeal möödunud neli aastat. Insener Loss, kes igatseb Aeliitat, kuuleb hiljem radiojaamas kosmosest saabuvaid salapäraseid signaale, milles ta tunneb ära Aeliita hääle.

„Ajatrilooogia“ on algselt (arvatavasti 1934) loodud tšellole ja klaverile, hiljem (1936) seatud sümfooniaorkestrile. Tsükkel koosneb kolmest osast, mis annavad miniatuurses vormis edasi kontrastseid meeleolusid. I osa „Elu“ algab vaikset endasse süüviva

meeleoluga, millest arenevad läbi valuliste kontrastide välja heitlikud meeleolud, mis resigneerunult hääbuvad. Keskmine osa „Igavik“ on oma klaveripartiis pidevalt korduva rütmifiguuriga otsekui igavikuline kellatiksumine, tuletades meelde saatustlikku aja kulgu (ja justkui aimates ette tulevast minimalistlikus stiilis helikeelt). Viimane osa „Tänapäev“ on tantsuline, rahvapärane pildike, väljendades grotesksel kujul kaasaja elu pealiskaudsust ja kergemeelsust. „Ajatrilooogia“ on Oja üks tuntumaid helitöid. Esiettekande aeg ei ole teada, aga seda on nt 1930. aastatel esitanud Riigi Ringhäälingu orkester Olav Rootsi juhatusel.

Karmen Puis (sopran) lõpetas 1993. aastal Heino Elleri nim Tartu muusikakooli Aino Kõivu ning 1997. aastal Eesti muusikaakadeemia Tiiu Levaldi lauluklassis, 2005. aastal sai ta samas magistrikraadi prof Jaakko Ryhäneni juhendamisel (*cum laude*). Õpingute ajal EMAs töötas ta Eesti Raadio segakoori laulja ja solistina. Alates 1997. aastast on Karmen Puis Vanemuise teatri ooperi- ja operetisolist ning 2004. aastast Elleri kooli lauluosakonna õpetaja. Karmen Puis on laulnud soolopartiisid paljudes suurvormides, andnud soolokontserte mitmetes Eesti linnades. Vanemuises on ta loonud 70 lavarolli, neist olulisimad on Dorabella, krahvinna Almaviva, donna Elvira (Mozarti „Così fan tutte“, „Figaro pulm“, „Don Giovanni“), Concepcion (Raveli

Karmen Puis
Foto: Olga Makina

„Hispaania tund“), Galatea, Cornelia (Händeli „Acis ja Galatea“, „Giulio Cesare“), Solveig/Anitra (Griegi „Peer Gynt“), Elisabetta (Donizetti „Maria Stuarda“), Tatjana (Tšaikovski „Jevgeni Onegin“), Charlotte (Massenet’ „Werther“), Catharina Vycken (Tubina „Reigi õpetaja“), Liina (Aintsi „Rehepapp“), Lisete (Varrese „Põrgupõhja uus Vanapagan“), Brangäne (Wagneri „Tristan ja Isolde“), Hanna Glawari (Lehári „Löbus lesk“), krahvinna Zedlau (Straussi „Viini veri“), Hodel (Bocki „Viuldaja katusel“), Abtiss (Rodgersi/Hammersteini „Helisev muusika“). Ta on pälvinud Richard Wagneri Ühingu stipendiumi (2006), Vanemuise teatri EMT muusikapreemia (2007), G. Otsa nim preemia (2010), aasta vanemuislase tiitli (2011), Eesti Teatriliidu aastapreemia (2012).

Karl Jõgi
Foto: Kaupo Kikkas

Karl Jõgi (s 1999) on mitmekülgne muusik, kelle loomingulises tegevuses on klassikalise repertuaari kõrval oluline roll uue muusika esitamisel ja improvisatsioonil. Karl õpib alates 2022. aastast Oslos Norra muusikakõrgkoolis Maria Angelika Carlseni juhendamisel. Viulimänguga alustas ta Kuressaare muusikakoolis (õp Laine Sepp), seejärel õppis Heino Elleri muusikakoolis Kristel Eeroja-Põldoja ning Eesti muusika- ja teatriakadeemias Harry Traksmanni käe all. 2024. aastal osales Karl Eesti Kontserdi mentorprogrammis LIFT ja andis koos Norra pianisti Oskar Abel Valdand Halvorseniga kontserdi sarjas „Suveklassika Kadriorus“. Karl teeb sageli koostööd kaasaja heliloojatega ja mängib mikrotonaalsele nüüdismuusikale keskenduvast kollektiivis Ensemble LIME, mis on

kahe aasta jooksul esitanud ligi 20 uudisteost. Karlile on olulisel kohal ka eesti muusika, nt Elleri kooli õpilasena uuris ta Eduard Tubina, Eduard Oja ja Heino Elleri loomingut ja korraldas kontserdi „Vaikivad meeleolud“, kus esinesid kammeransamblid ja ka kammerorkester. Alanud hooajal ootavad ees esinemised Oslos nüüdismuusika festivalil Ultima ja Grazis Impuls-festivalil. Karl mängib Michael Stürzenhofeckeri viiulil (2023, Šveits).

Indrek Leivategija alustas tšello-õpinguid 5-aastaselt Heino Elleri nim Tartu muusikakoolis Reet Metsa tšelloklassis, mille lõpetas 2005. aastal 2005/2006 õppis ta Eesti muusika- ja teatriakadeemias Henry-David Varema juhendamisel, seejärel suundus Saksamaale, kus lõpetas 2013. aastal Müncheni muusika- ja teatrikõrgkooli magistrantuuri prof Wen-Sinn Yangi tšelloklassis. Samal ajal täiendas ta end Itaalias Fiesole muusikakoolis Natalia Gutmani juures. Indrek Leivategija on osalenud paljudel meistrikursustel ja konkurssidel nii Eestis kui ka võõrsil ning pälvinud mitmeid preemiaid. Ta on teinud salvestisi Eesti Rahvusringhäälingule, Baieri Ringhäälingule ja Saksa Raadiote. 2008–2010 töötas Indrek Baieri Ringhäälingu Sümfooniaorkestris, alates 2012. aastast on ta Bambergi Sümfooniaorkestri tšellorühma teine kontsertmeister. 2021. aastal sai Indrekust ühtlasi ERSO tšellorühma

Indrek Leivategija
Foto: Kaupo Kikkas

kontsertmeister. Samuti on ta tšellorühma kontsertmeistrina sage külaline Saksamaa tipporkestrites (Leipzig Gewandhaus-orkester, Edela-Saksa Raadio Sümfooniaorkester Stuttgartis, Baieri Ringhäälingu Sümfooniaorkester jt). Oma põhitöö kõrvalt tegutseb Indrek Leivategija aktiivselt õppejõu, solisti ja kammermuusikuna ning on sage külalisesineja festivalidel nii Euroopas kui ka väljaspool. Peale selle juhendab ta Saksa Rahvusliku Noorteorkestri ja Bambergi Sümfooniaorkestri Akadeemia tšelliste ning õpetab Heino Elleri muusikakooli Elleri Akadeemia programmis.

Joonatan Jürgenson alustas klaveriõpinguid Nõo muusikakoolis Katrin Mägi juhendamisel, seejärel õppis ta Heino Elleri nim Tartu muusikakoolis Kadri Leivategija

klassis; 2010 pälvis ta Ago Russaku nim stipendiumi. Magistrikraadi (*cum laude*) omandas ta Eesti muusika- ja teatriakadeemias (prof Ivari Ilja, 2016). 2014/2015 täiendas ta end Londonis Guildhalli muusika- ja draamakoolis (prof Ronan O'Hora). Joonatan on osalenud mitmetel meistrikursustel ning annab ka ise meistrikursusi noortele eesti pianistidele. Oma debüüdi Estonia kontserdisaalis tegi ta 12-aastaselt koos Pärnu Linnaorkestriga Toomas Vavilovi juhatusel (2004), olles võitnud I preemia ja kaks eripreemiat rahvusvahelisel konkursil Noor Muusik. Samal aastal esines ta koos Eller Sümfonietiga (dir Lilyan Kaiv) Vanemuise kontserdimajas. 2013. aastal pälvis ta San Sebastiani rahvusvahelisel klaverikonkursil Hispaanias II preemia ja eripreemia kaasaegse baski helilooja muusika esituse eest. Ta on korduvalt

Joonatan Jürgenson
Foto: Jüri Luht

esinenud festivalidel Klaver ja Tulevikumuusikud. Ta on astunud üles Torinos festivalil Terre del Nord – 2015 soolokavaga Põhjamaade muusikast ning 2016. aastal koos festivali orkestriga (dir Edoardo Narbona). Veel on ta teinud koostööd EMTA sümfooniaorkestri ja Läänesaarte Kammerorkestriga, esinenud Inglismaal, Itaalias, Lätis, Leedus, Poolas, Hispaanias, Portugalis, Armeenias ning 2019/2020 USAs New Yorgi Eesti Majas. Joonatan on ka aktiivne kammermuusik ning teeb tihti koostööd erinevate ansamblistidega nii Eestist kui ka välismaalt. 2016. aastal võitis trio koosseisus Mari-Liis Urb (viul), Kristian Plink (tšello) ja Joonatan Jürgenson *grand prix'* VIII Gyumri rahvusvahelisel muusikafestivalil Armeenias; koos on esinetud Poolas, Itaalias, Portugalis ja muidugi ka Eestis. Joonatan Jürgenson on teinud koostööd Grammyga pärjatud helilooja Eric Whitacre'iga seoses tema autorikontserdiga Tallinnas (2013). Joonatan on välja andnud mitu CD-d. Debüüt-sooloalbumil on Schumanni ja Tšaikovski muusika (2020); „Prana“ tutvustab Baltimaade noorte heliloojate klaverimuusikat (2023); 2022 ilmus singel Félix Ibarrondo „Pretlöödiga“ (2006); 2021 valmis koos saksofonist Rene Lauriga CD „Pildid lapsepõlvest“ teostega eesti saksofonimuusika kuldvaramust (Tubin, Kareva, Tarmi uudisteos).

Katrin Aller
Foto: Heili Mägi

Katrin Aller on lõpetanud Pärnu Sütevaka humanitaargümnaasiumi klaveri ja muusikateooria erialal ning õppinud Eesti muusika- ja teatriakadeemias esmalt muusikateadust (prof Toomas Siitan) ning seejärel kompositsiooni (*magister artium*; prof Jaan Rääts). Ta on töötanud kontsertmeistrina Sütevaka muusikaosakonnas ning koormeisteri ja koorijuhina Tartu Pauluse koguduses ning on käesoleval ajal samas organist. Ta on kirjutanud muusikakriitikat, põhiliselt ajalehele Sirp. Töötab alates 2000. aastast Tartu Elleri muusikakoolis, õpetades muusikateooria ja kompositsiooni eriala ning veel tosinkonda ainet; varem on õpetanud ka usuteaduste instituudi kirikumuusika osakonnas ja Tartu ülikooli õpetajate seminaris.

KOOSTÖÖPARTNERID

Heino Elleri Muusikakool
Vanemuise sümfooniaorkester

TÄNAME

Kerri Kotta, Rahvusvaheline Eduard Tubina Ühing
Eesti Rahva Muuseum
Tartu Linnavalitsus
Kadri Leivategija, Heino Elleri Muusikakool
Vanemuise teater

FESTIVALI MEESKOND

Kunstiline juht Mihhail Gerts
Produktent Maarit Kangron
Produktendi assistent Gerde Kadi Kuusk
Vanemuise kontserdimaja juht Sander Tamm
Turundus Laura Pöldma
Graafiline disain Kleer-Keret Tali
Keeletoimetus Tiina Talts
Müügispetsialistid Angela Rae, Merje Mürsepp-Kuntu
Kommunikatsioon Silver Kuusik, Jelena Poverina
Kavalehe koostaja Virge Joamets
Kavalehe küljendus Ave Palm

HOOAJA
PEATOETAJA

admirals

AUTOPARTNER

VANEMUINE

EESTI RAHVA
MUUSEUM

Heino Elleri Muusikakool

LIVIKO
— anno 1898 —

OLEREX

 Jazz
pesulad

myfitness
health club & more

SELVER
Hea mõte

TARTU

/eestikontsert

/eesti_kontsert

eestikontsert.ee